

<<Նոր ժամանակի կրթություն>> ՀԿ

**ՀԵՐԹԱԿԱՆ ԱՏԵՍՏԱՎՈՐՄԱՆ ԵՆԹԱԿԱ
ՈՒՍՈՒՑԻՉՆԵՐԻ ՎԵՐԱՊԱՏՐԱՍՏՄԱՆ ԴԱՍԸՆԹԱՑ**

**ԱՎԱՐՏԱԿԱՆ ՀԵՏԱԶՈՏԱԿԱՆ
ԱՇԽԱՏԱՆՔ**

*Հետազոտության թեման՝ Սովորողների մոտ արժեքային համակարգի
ձևավորումը քիմիա առարկայի դասավանդման ընթացքում:*

Առարկան՝ Քիմիա

Հետազոտող ուսուցիչ՝ Կարինե Հովակիմյան

Ուսումնական հաստատություն՝ Դաշտավանի միջնակարգ դպրոց

Մասիս 2022

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹՅՈՒՆ

ՆԵՐԱԾՈՒԹՅՈՒՆ _____ 3

ԳՐԱԿԱՆՈՒԹՅԱՆ ԱԿՆԱՐԿ _____ 4

ԳՈՐԾՆԱԿԱՆ ՀԱՄԱՏԵՔՍ _____ 6

ԳԼՈՒԽ 1

ՈՒՍՈՒՑԶ-ՀԵՏԱԶՈՏՈՂԻ ԿԵՐՊԱՐԸ, ԴԵՐԸ ՍՈՎՈՐՈՂՆԵՐԻ ՄԵԶ
ԱՐԺԵՔԱՅԻՆ ՀԱՄԱԿԱՐԳԻ ՁԵՎԱՎՈՐՄԱՆ ԸՆԹԱՑՔՈՒՄ _____ 7

ԳԼՈՒԽ 2

ԴԱՍՏԻԱՐԱԿՈՒԹՅՈՒՆԸ ԵՎ ԱՐԺԵՔԱՅԻՆ ՀԱՄԱԿԱՐԳԻ ՁԵՎԱՎՈՐՈՒՄԸ _____ 10

ԵԶՐԱԿԱՑՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ _____ 15

ՕԳՏԱԳՈՐԾՎԱԾ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹՅԱՆ ՑԱՆԿ _____ 16

ՆԵՐԱԾՈՒԹՅՈՒՆ

Մեզ հարկավոր է, որ աշակերտը ոչ միայն հասկանա բառերը և նոցա մասերը, այլև իրերը, առարկաները և նոցա մասերը, որպեսզի ոչ միայն կարողանա պատմել յուր լսածն ու կարդացածը, այլև նկարագրել իր տեսածը...

Ղազարոս Աղայան

Ամեն դարաշրջան իր խնդիրներն ու պահանջներն է թելադրում դպրոցին: Կրթական նոր քաղաքականությամբ կարևորվում է ուսուցչի դերը՝ որպես բովանդակության մշակողի, որպես նորարարի: Կրթակարգը ուսուցչի գործունեության ուղեկիցն է լինելու: Մեծանում է ուսուցչի պատասխանատվությունը: Նա իր մեթոդական պատրաստականությունն ու գիտելիքները հարստացնելու խնդիր ունի: Նա պետք է ապահովի պետության ակնկալիքները հանրակրթությունից: Մերունդները հաջորդում են սերունդներին և փոխվում է նրանց հետաքրքրությունների շրջանակը, նրանց պահանջները, կրթության մասին վերաբերմունքը, փոխվում են իրենք, փոխվում է արժեքային համակարգը: Եվ ուսուցիչները տեղեկատվության հոսքի աճին զուգընթաց սկսում են նոր տեղեկությունները նորովի ուսուցանելը, կյանքում կիրառելի գիտելիքներով ու կարողություններով օժտված անհատ ձևավորելը: Սա է պատճառը, որ ուսուցիչն իր աշխատանքին զուգահեռ պարբերաբար վերապատրաստվելու, մասնագիտական նորություններին և դասավանդման նոր մեթոդներին ու ռազմավարություններին ծանոթանալու հնարավորության կարիք ունի :

Թեմայի արդիականությունը՝ առանձնապես կարևորելով հանրակրթության պետական կրթակարգում ընդգծված պահանջը կարողությունների, հմտությունների և որոշակի արժեքային համակարգի ձևավորման վերաբերյալ՝ կանգ ենք առել երեխաների ուսումնառության ընթացքում արժեքային համակարգի ձևավորման վրա: Այս հարցին հարկավոր է անդրադառնալ յուրաքանչյուր դասի նպատակները նշելիս ու ձևակերպելիս: Դրանք ընդհանուր բնույթ չպիտի ունենան, այլ խիստ որոշակի և հստակ:

Հետազոտության նպատակը՝ բացահայտել առարկայի դասավանդման ընթացքում սովորողների մեջ արժեքային համակարգի ձևավորման գործընթացի էությունը:

Հետազոտության խնդիրները՝

1. ուսումնասիրել թեմային վերաբերող գիտաուսումնական գրականությունը,
2. վերլուծել դասապրոցեսը
3. սահմանել արժեքային համակարգի ձևավորման ուղիները
4. սերտորեն համագործակցել գործընկերների հետ:

ԳՐԱԿԱՆՈՒԹՅԱՆ ԱԿՆԱՐԿ

Համաշխարհային կրթական զարգացումներում նկատվում են հանրակրթության բովանդակության ձևավորման և ուսումնադաստիարակչական աշխատանքների կազմակերպման նոր մոտեցումներ, որոնք որդեգրվում, ներմուծվում են նաև ազգային ուսուցման համակարգ:

Հայաստանում կրթության արդիականացման գործընթացը մեկ տասնամյակի պատմություն ունի: Այս ընթացքում լուրջ փոփոխություններ են կատարվել հանրակրթական համակարգի կառուցվածքում, մշակվել է կրթության մասին օրենքը, ստեղծվել ու շարունակվում են ստեղծվել նոր կրթական ծրագրեր, ուսումնական պլաններ, դասագրքեր:

Կրթության նկատմամբ ժամանակակից պահանջների իրականացման և նրա սոցիալական դերի բարձրացման համար անհրաժեշտ է կրթական համակարգի արդիականացում, ինչպես նաև կրթության նկատմամբ պետության, հասարակության և անհատի ունեցած վերաբերմունքի փոփոխություն: Արժեքային համակարգի ձևավորումը դիտարկելով որպես ուսուցման գործընթացի անբաժանալի մասնիկ անդրադառնանք այն մանկավարժ գիտնականներին, ովքեր գտնում են, որ առարկայի դասավանդմանը զուգահեռ ձևավորվում է արժեքային համակարգ: Այս բնագավառում կարևոր նշանակություն ունի Վ. Վ. Կրանսկու հետազոտությունները: Անդրադառնալով արժեքային համակարգի ձևավորմանն ու կրթության բովանդակությանը նա սահմանում էր հետևյալ սկզբունքները:

Առաջինը հասարակության պահանջներին համապատասխանության սկզբունքն է, որը խնդիր է դնում ուսուցման գործընթացում ներդնել ու կիրառել ուսուցման ղ դաստիարակող և զարգացնող ֆունցիաների անհրաժեշտությունը:

Երկրորդ սկզբունքը բովանդակային և գործընթացայնության հաշվառման ֆունկցիան է: Սա նշանակում է՝ ուսումնական առարկայի կամ նյութի նախագծման ժամանակ հաշվի առնել ուսուցման մեթոդների, օրինաչափությունների, սկզբունքների բոլոր հնարավորությունները: Ուսուցման ծրագրերում և դասագրքերում բովանդակության հետ միասին հաշվի առնել նրա հաղորդման և յուրացման եղանակների ընձեռած հնարավորությունները:

Երրորդ՝ կառուցվածքային միասնության սկզբունք նրա ձևավորման տարբեր մակարդակներում: Այսինքն տեսական պատկերացում ունենալ ուսումնական առարկայի, նյութերի, մանկավարժական գործունեության, աշակերտի անձի մասին: Այս սկզբունքը յուրաքանչյուր ուսումնական առարկայի ներկայացուցչից պահանջում է միասնական մոտեցում ունենալ կրթության բովանդակության կառուցման նկատմամբ¹:

¹ М. Н. Скаткин, Проблемы современной дидактики, 2-е изд. - Москва, 1984, стр. 56,

Իսկ ահա Յու Կո Բաբանսկին, անդրադառնալով այս հարցին, սահմանել է մի շարք չափանիշներ: Դրանք են՝

-կրթության բովանդակության մեջ համակողմանի զարգացած անձի ձևավորման խնդիրների ամբողջական արտացոլման չափանիշներ,

- գիտությունների հիմունքների մեջ մտցվող բովանդակության բարձր գիտականության և գործնական նշանակության չափանիշը,

-տվյալ տարիքի դպրոցականների ռեալ ուսումնական հնարավորություններին համապատասխան բովանդակության բարդության չափանիշը,

-տվյալ ուսումնական առարկայի ուսումնասիրության համար բովանդակության ծավալի ունեցած համապատասխան ծրագիրը,

-կրթության բովանդակության կառուցման միջազգային փորձի հաշվառման չափանիշը,

-ժամանակակից դպրոցի ուսումնասիրողական և նյութական բազայի համապատասխանության չափանիշը¹:

Այս հարցը հուզել է նաև այլ մանկավարժ գիտնականներին: Նրանց շարքում են Ջ Դյուին, Վ. Օկոն, Ա. Մատյուշկինը, Դ. Բ. Էլկոնին, Մ. Ի. Մախմուտովը և ուրիշներ: Սակայն նպատակահարմար ենք գտնում հիմք ընդունել Յու. Կ. Բաբանսկու և Մ. Ն. Սկատկինի ուսումնասիրությունները:

¹ Ю. К. Бабанский, Оптимизация уч. - воспитат. процесса. метод. основы, М. ,1982, стр. 63,

ԳՈՐԾՆԱԿԱՆ ՀԱՄԱՏԵՔՍՏՈՒՄ

Սահմանելով մեր քայլարշավը նախ անդրադարձել ենք հետազոտող- ուսուցչի կերպարին, տվել այն հարցի պատասխանը, թե ինչպիսի՞ արժեքային համակարգի կրող պետք է լինի ուսուցիչն ինքը, որպեսզի կարողանա առարկայի դասավանդման ընթացքում սովորողների մեջ արժեքային համակարգ ձևավորի: Կարևորել ենք դաստիարակության և ուսուցման գործընթացները և դրանք դիտարկել ենք որպես անբաժանելի երևույթներ, այսպիսով լուծելով որոշակի մանկավարժական խնդիրներ: Մենք գտնում ենք, որ այնպիսի կարևոր գործընթաց ինչպիսին է սովորողների մեջ արժեհամակարգի ձևավորումը, անհնար է պատկերացնել առանց դաստիարակության և բուն դասապրոցեսի համադրման, ուստի երկրորդ գլուխն ամբողջությամբ նվիրված է դաստիարակությանը և արժեհամակարգի ձևավորմանը:

ԳԼՈՒԽ 1

ՈՒՍՈՒՑԶ-ՀԵՏԱԶՈՏՈՂԻ ԿԵՐՊԱՐԸ, ԴԵՐԸ ՍՈՎՈՐՈՂՆԵՐԻ ՄԵՁ ԱՐԺԵՔԱՅԻՆ ՀԱՄԱԿԱՐԳԻ ՁԵՎԱՎՈՐՄԱՆ ԸՆԹԱՑՔՈՒՄ

Հասարակության որակը կախված է զարգացած, կրթված անհատներից, որոնք պետք է կազմեն հասարակության բովանդակային կորիզը, պետք է պատասխանատու և ծանրակշիռ լինեն ոչ միայն իրենց մասնավոր կյանքի ու կյանքի որակի համար՝ անհաղորդ ու անտարբեր մնալով հասարակությանը և ազգային խնդիրներին, այլև պետք է լինեն ակադեմիական հիմնարար գիտելիքներով զինված, մեր ժամանակների նորագույն ձեռքբերումներին քաջատեղյակ, ազգային գործոնն առաջ մղող, մարդկային բարձր արժանապատվությամբ և շրջահայեցությամբ օժտված առաջնորդներ, որոնք կհամալրեն հանրային կյանքի բոլոր բնագավառները:

Բարեփոխությունների անշրջելի ընթացքը ժամանակակից կրթական համակարգի առանձնահատկությունն է: Կրթական ոչ մի համակարգ չի կարող արդյունավետ գործել համաշխարհային կրթական գործընթացներից դուրս և այդ ամենից մեկուսացած: Գիտության, տեխնիկայի աննախադեպ առաջընթացը նոր մոտեցումներ ու պահանջներ է սահմանում նաև կրթամշակութային ոլորտի համար:

Օրվա հրամայականն են դառնում ուսուցման նոր մեթոդների որոնման, կրթության բովանդակության նորացմանը միտված աշխատանքները: Անընդհատ փոփոխվող աշխատանքային միջավայրում, արագորեն վերակազմավորվող աշխատաշուկայում ավելի ու ավելի է կարևորվում որակյալ ուսուցման և որակյալ մասնագետների պահանջը, ինչը բնականորեն նպաստում է հանրակրթության դերի բարձրացմանը: Կրթությունը դառնում է հասարակության զարգացման խթանիչ ուժ՝ միաժամանակ ապահովելով նաև մարդկային համակեցության ներդաշնակ պայմաններ հասարակության բոլոր շերտերի համար: Հանրակրթության ոլորտում տեղի ունեցող համակարգային փոփոխությունները, որոնք պայմանավորված են համաշխարհային զարգացումներով, ենթադրում են ուսուցման ավանդական մոտեցումների վերանայում և վերաիմաստավորում, կրթության ոլորտում ազգային առանձնահատկությունների և միջազգային փորձի արդյունավետ համադրում: Այս 2 պայմաններում արդեն կարևոր խնդիր է դառնում պետական-ազգային մտածողություն ունեցող և կյանքի արագընթաց զարգացումներին հաղորդակից անհատի ձևավորումը, ինչի իրականացմանն էլ պետք է ուղղված լինի կրթական քաղաքականությունը: Բայց նախ և առաջ ուսուցիչն ինքը պետք է լինի այդպիսին: Անդրադառնանք ուսուցչի կերպարին և դերին:

Ուսուցչի համար կարևոր է իր պրակտիկ գործունեության վերլուծության, կատարելագործման, ինքնազարգացման, շարունակական կրթության համար գիտամանկավարժական տեսական գիտելիքներից օգտվելու կարողությունը:

Տեսությունը, որը չի հիմնվում պրակտիկայի վրա, անհիմն է, և կրում է մտահայեցողական բնույթ: Մանկավարժական հետազոտությունը ինքնանպատակ չէ, այն պետք է արտացոլի առաջավոր փորձը, ստուգվի պրակտիկայում և նպաստի ուսումնադաստիարակչական խնդիրների լուծմանը: Առանց պրակտիկ գործունեության խոր և համակողմանի վերլուծության անհնար է նախանշել ուսումնադաստիարակչական գործընթացի զարգացման ուղիները:

Մանկավարժական մեթոդաբանության մեջ կարևոր է հիմնախնդրի նկատմամբ ստեղծագործական մոտեցման սկզբունքը: Փորձը ցույց է տալիս, որ մանկավարժական շատ հիմնախնդիրներ հաջողությամբ լուծելու համար անհրաժեշտ է դրսևորել ստեղծագործական մտածողություն: Հետազոտության ընթացքում պետք է որոնել նոր տվյալների, երևույթների փաստարկված բացատրություն, համալրել և ճշտել առկա տեսակետները, չվախենալ գիտական համարձակության դրսևորելուց: Ստեղծագործական մոտեցման սկզբունքը սերտորեն կապված է օբյեկտիվության սկզբունքի հետ: Հետազոտողի վարպետությունը այն է, որ ուղիներ և միջոցներ գտնի երևույթների էության մեջ թափանցելու համար, չդրսևորելով սուբյեկտիվություն, սրա հիմքը մարդկանց պրակտիկ գործունեությունն է: Մանկավարժական հետազոտության արդյունավետությունը մեծապես կախված է մանկավարժական գործընթացների ու երևույթների համակողմանի ուսումնասիրությունից: Մանկավարժական ցանկացած երևույթ կապված է այլ երևույթների հետ, դրանց միակողմանի ուսումնասիրումը, կարող է սխալ եզրակացությունների հանգել: Նշված սկզբունքը հնարավորություն է տալիս ուսումնասիրվող երևույթը մոդելավորել և հետազոտել բազմաբնույթ կապերի ու հարաբերությունների հետ: Հետազոտվող հիմնախնդրի, գործընթացի, երևույթի նկատմամբ համալիր մոտեցումը ենթադրում է սահմանել բոլոր կապերն ու առնչությունները, հաշվի առնել արտաքին բոլոր ներգործությունները, բացառել պատահական գործոնները: Մանկավարժական հետազոտության մեջ կարևոր նշանակություն ունի պատմականության և տրամաբանականության միասնության սկզբունքը: Օբյեկտիվ երևույթի ճանաչողությունը և տրամաբանական հիմնավորումը սերտորեն պայմանավորված են նրա պատմության իմացությամբ և հասարակական-պատմական գործընթացի իմաստավորումը: Համակարգվածության սկզբունքը ենթադրվում է ուսումնասիրվող օբյեկտը դիտարկել որպես համակարգ, բացահայտել բոլոր բաղադրատարրերի փոխպայմանավորվածություն և պատճառահետևանքային կապերը: Մանկավարժական հետազոտություններում մեթոդաբանական կարևոր դեր դիպլեկտիկայի հիմնական հասկացությունները՝ էությունը, երևույթը, պատճառն ու հետևանքը, անհրաժեշտությունն ու պատահականությունը, հնարավորությունն ու իրականությունը, ձևը ու բովանդակությունը: Մանկավարժական հետազոտություններում կիրառվում են նաև սկզբունքային այլ պահանջներ ու մոտեցումներ, որոնք պետք է հաշվի առնվեն հետազոտողի կողմից: Անձի գործունեության ակտիվության սկզբունքը հետազոտողի ուշադրությունը

շեշտադրում է նրան, որ ոչ միայն միջավայրն է ձևավորում անձին, այլ անձն է ճանաչողության և աշխարհի վերափոխման ակտիվ սյուրեկտը: Ըստ զարգացման սկզբունքի – մանկավարժական երևույթները դիտարկվում են մշտական փոփոխության, շարժման, հակասությունների լուծման մեջ:

Ամբողջական մոտեցում – պահանջում է մանկավարժական գործընթացում հաշվի առնել անձի ամբողջական բնութագրիչները, անձը բարդ համակարգ է, որին ներհատուկ է անհատականությունը, անկրկնելիությունը:

Որպեսզի հասնենք ցանկալի արդյունքի, մենք սահմանել ենք որոշակի քայլարշավ.

- 1.ստեղծել ենք բարյացակամ միջավայր,
- 2.ապահովել, որ բոլորի ձայները լսելի լինեն,
- 3.ընտանիքներին ընձեռել ենք մեզ հետ համագործակցելու հնարավորություն,
- 4.առաջնորդվել ենք մեր աշակերտների անհատական կրթական կարիքներով,
- 5.աջակցություն ենք ստացել դպրոցի տնօրենից՝ համագործակցել կոլեգաների հետ, մասնակցել դասապրոցեսներին, փոփոխել դասացուցակը
- 6.համատեղ դասավանդում սկսել ենք փոքր քայլերից, նախ վերցրել ենք մեկ առարկա՝ մայրենի, հետո աստիճանաբար , սովորողների համար աննկատ կերպով նաև համատեղել մնացած առարկաները դասավանդող ուսուցիչների ջանքերը:

ԳԼՈՒԽ 2

ԴԱՍՏԻԱՐԱԿՈՒԹՅՈՒՆԸ ԵՎ ԱՐԺԵՔԱՅԻՆ ՀԱՄԱԿԱՐԳԻ ՁԵՎԱՎՈՐՈՒՄԸ

Դաստիարակությունը դաստիարակողի և դաստիարակվողների նպատակաուղղված, նպատակալաց գործունեության ընթացքն է, որի շնորհիվ լուծվում են դաստիարակվողների անձի ձևավորման, զարգացման հիմնախնդիրները¹:

Կարելի է ասել՝ դաստիարակությունը նպատակալաց ներգործությունների ամբողջական համակարգ է: Այն մանկավարժական գիտության շատ դժվարին բնագավառներից է, որն ունի մի շարք առանձնահատկություններ:

Արժեքային համակարգի ձևավորման մասին խոսելիս նպատակահարմար ենք գտնում նախ անդրադառնալ դաստիարակությանը և կարևորելով բարոյական, հայրենասիրական, աշխատանքային դաստիարակությունը կարող ենք տալ հստակ սահմանում՝ արդյոք ո՞րն է սովորողների մեջ արժեքային համակարգի ձևավորման գործընթացի էությունը:

Հաշվի առնելով դաստիարակության առանձնահատկությունները, իսկ դրանք են՝

- օբյեկտիվ և սուբյեկտիվ գործոնների հանդես գալը
- միանգամից չերևացող կողմը
- երկարատևությունը
- կոմպլեքսային բնույթը
- երկկողմանի բնույթը
- ամբողջական բնույթը

Կարող ենք նշել, որ սովորողների մեջ արժեքային համակարգի ձևավորման ընթացքում դրսևորվում է դաստիարակությունն իր բոլոր առանձնահատկություններով : Այսպիսի հետևություն մենք արել ենք դասապրոցեսի ընթացքում արժեքային համակարգի ձևավորման ժամանակ :

Անդրադառնանք նախ բարոյական դաստիարակությանը: Բարոյական դաստիարակությունը հասարակական գիտակցության այն ոլորտներից է , որը կյանքի բոլոր բնագավառներում մարդկանց վարքը կարգավորելու գործառնություն է կատարում²:

¹ Ա. Ամիրջանյան, Ա. Ս. Սահակյան, Մանկավարժություն, Երևան , 2005, էջ

275,2 Նույն տեղում, էջ 356,

Կ. Դ. Ուշինսկին բարոյական զարգացումն ավելի բարձր է գնահատում, քան մտավոր զարգացումը¹:

Կրտսեր տարիքում բարոյական զարգացման առանց կամ հիմք կարող են հանդիսանալ այն նորմերը, որոնք համամարդկային արժեքներ են: Կրտսեր տարիքում բարոյական զարգացման հիմքը երեխաների մեջ հումանիստական հարաբերությունների ու փոխհարաբերությունների ձևավորումն է: Հետևապես տարրական դասարաններում դասվարի խնդիրն այդ պետք է լինի: Հենց այդ տարիքում է, որ երեխան պետք է ըմբռնի, որ ինքը չի կարող ապրել միայնակ, հասարակությունից, մարդկանցից կտրված: Որ մարդկանց հետ հաղորդակցումը, շփումը, փոխհարաբերությունները դեպի մարդասիրությունը տանող – անապահներն են: Ուրեմն՝ ամեն կերպ պետք է ձգտել դրանք դարձնել կրտսեր դպրոցականներիամենօրյա արարքների առանցքը՝ գերմանացի փիլիսոփա Ա. Շոպենհաուերը ասում էր. «Մենավոր մարդը թույլ է, ինչպես լքյալ Ռոբինզոնը...»: Որո՞նք են ուսուցչի պարտականությունները: Առաջին՝ երեխային զինել բարոյականությանը վերաբերող տեսական գիտելիքներով, այդ նպատակով օգտագործել ուսումնական առարկաների ընձեռած բոլոր հնարավորությունները, երկրորդ՝ հաճախակի կազմկարպել բարոյական թեմաներով զրույցներ, դասախոսություններ և բանավեճեր: Դասապրոցեսի ընթացքում անդրադառնալ այս կամ այն թեմայի բարոյական կողմին, որը լավագույնս հնարավոր է իրականացնել «Մայրենի», «Ես և շրջակա աշխարհը» առարկաների դասավանդման ընթացքում:

Այժմ անդրադառնանք աշխատանքային դաստիարակությանը: Դպրոցում աշխատանքային դաստիարակությունը ներառում է՝

ա) ուսումնական աշխատանքը,

բ) պոլիտեխնիկական գիտելիքների, կարողությունների ու հմտությունների ձեռքբերումը,

գ) ուսումը

դ) տեխնոլոգիա և կերպարվեստ առարկաները

Ուսումնական աշխատանքը այն հիմնական բաղադրատարրն է, որը հնարավորություն է ընձեռում դպրոցականներին նախապատրաստվել գործնական աշխատանքի և պատրաստակամ լինել աշխատելու ժողովրդի և հայրենիքի համար: Ուսուցման ընթացքում սովորողները ձեռք են բերում հենակետային գիտելիքներ, կարողություններ ու հմտություններ, որոնք կարևոր նշանակություն ունեն նրանց գործնական աշխատանքի նախապատրաստելու համար:

¹К. Д. Ушинский, Педагогика, М., 2019, стр. 48,

Ուսման ընթացքում և նրա միջոցով դպրոցականները , ուսուցչի ղեկավարությամբ և ինքնուրույնաբար ուսումնասիրում են ուսումնական առարկաները, ձեռնարկները, սկզբնաղբյուրները , անընդհատ համալրելու իրենց գիտելիքները, զարգացնում իրենց իմացական կարողությունները: : Ուսմանն օգնում են ժամանակակաից տեղեկատվության միջոցները:

Հարկ ենք համարում նշել, որ տեխնոլոգիա առարկայի հիմնական առաքելությունը սովորողների ժամանակակից տեղեկատվական արդյունաբերական համակարգում ինքնուրույն աշխատանքային կյանքի նախապատրաստելն է , կիրթ, ստեղծագործ, նախաձեռնող և ակտիվ անձնավորություններ դաստիարակելը, ինչը համարվում է կարևոր արժեքներից մեկը: Աշխատանքը ոչ թե վկայություն է ընդունակությունների բացակայության մասին, այլ, ընդհակառակը, ընդունակությունների զարգացման հաստատուն երաշխիք է, այսպես են գտնում հոգեբանները¹:

Եվ, իհարկե, արժեքային համակարգի ձևավորման գործում մեծ ենք համարում հայրենասիրական դաստիարակությունը: Առանց հայրենիքի , առանց հարազատ ժողովրդի մարդը լքյալ է, ինչպես Ռոբինզոնը: Ցիցերոնն ասում էր. «Մեզ համար թանկ են երեխաները, մերձավոր ազգականները, բայց որևէ բանի նկատմամբ սիրո բոլոր պատկերացումները միավորված են մեկ բառի մեջ՝ հայրենիք»:

Դպրոցը, ուսուցիչները, ծնողները պարտավոր են ձևավորել երեխաների հայրենասիրական զգացմունքները: Պարտավոր են նրանց մեջ սերմանել հոգատար վերաբերմունք հայրենիքի պատմության, մշակույթի , հայրենիքում ապրող հարազատ ժողովրդի , ազգի սովորույթների նկատմամբ: Անկախ տարիքից հասարակության բոլոր անդամների մեջ պետք է սեր դաստիարակել հարազատ վայրերի, իրենց գյուղի , ավանի , քաղաքի , հայրենի բնաշխարհի նկատմամբ: Դաստիարակել հայրենիքը պաշտպանելու պատրաստակամություն, փաստացի օրինակներով երեխաների մեջ ամրապնդել սերը ժողովրդի նկատմամբ:

Ինչպե՞ս ենք մենք սովորողների մեջ սերմանում հայրենասիրությունը և ձևավորում արժեքային համակարգը: Մենք գտնում ենք, որ սովորողների հայրենասիրական դաստիարակության համար կարևոր դեր են խաղում մեծ հայրենասերների, ֆիդայիների, Անդրանիկի, Նժդեհի, Դրոյի, Թևանի ապրած կյանքն ու գործունեությունները, Սարգսրապատի հերոսներ Դանիել Բեկ և Պողոսբեկ Փիրումյանների , Սիլիկյանի անմոռաց կերպարները, Ղարաբաղյան պատերազմում անմահացած հերոսների , աշխարհահռչակ գորավարներ Բաղրամյանի,

¹2. Ղազոյան, Երեխաները տարիքն ի վեր,Երևան,2002, էջ 56,

Բաբաջանյանի, Խանփեթյանի, Իսակովի հավերժող օրինակները և , իհարկե, 44-օրյա պատերազմում անմահացած մեր հերոսներն իրենց սխրանքներով, որոնց շարքում են Ալբերտ Հովհաննիսյանը, Շահեն Գալստյանը, Ալեն Մարգարյանը, Էդվարդ Բաբայանը: Այսպիսի նվիրյալների մասին հարկավոր է պատմել սերունդներին, կազմակերպել միջոցառումներ, էքսկուրսիաներ, հանդիպումներ զոհվածների ընտանիքների հետ, որովհետև ոչ հեռավոր անցյալում հայ ժողովրդի ծոցից ելան նոր դավիթներ և առյուծ ձևող նար մհերներ, որոնք իրենց հայրենասիրությամբ անջնջելի հետք և մեծ անուն թողեցին մեր պատմության էջերում:

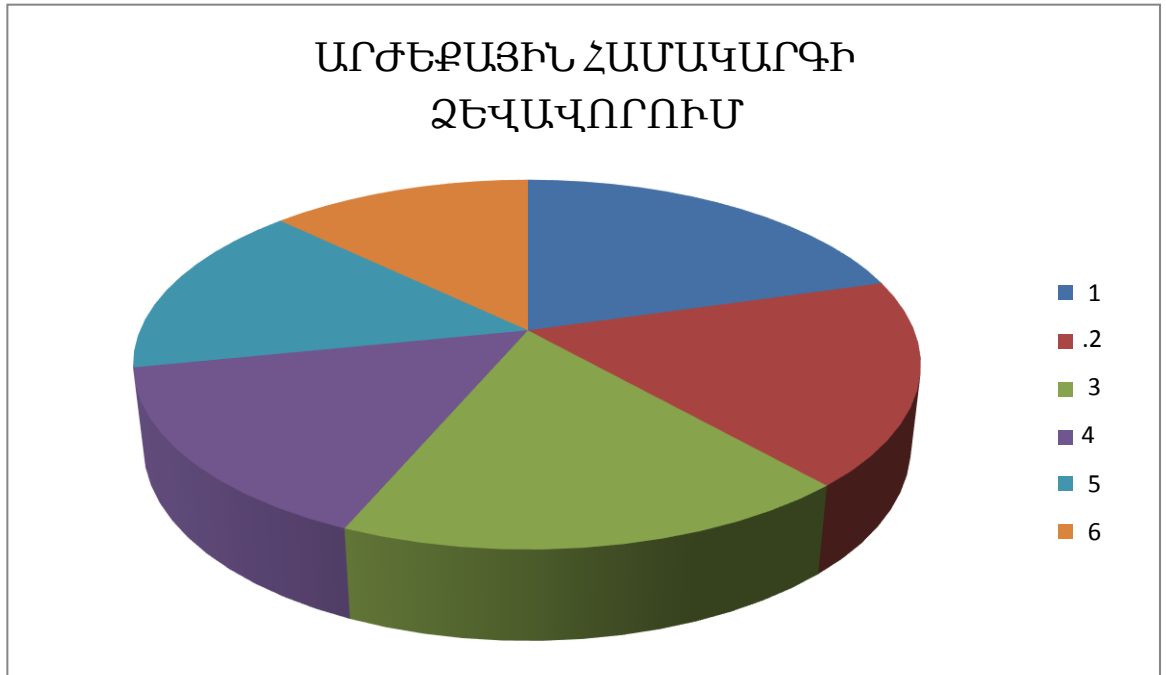
Բացի վերը նշվածից, սովորողների մեջ արժեքային համակարգ և հայրենասիրական դաստիարակություն ձևավորում ենք գերբի, դրոշի, օրհներգի, զինանշանի, մեր ժողովրդի պատմության, գրականության, մշակույթի ուսումնասիրության միջոցով, գրողների, գիտնականների, արվեստագետների հետ հանդիպման արդյունքում , որը մենք իրականացնում ենք պարբերաբար: Մայրենիի տարրական դասընթացի խնդիրը կրտսեր դպրոցականների լեզվամտածողության և տրամաբանության, մտածելակերպի, ուսումնասիրության և համագործակցային տարրական կարողությունների, համակեցության պարզ ունակությունների ձևավորումն է, ազգային և համամարդկային արժեքների ձեռքբերումը:

Երեխայի ծավալած ուսումնական գործունեության արդյունավետությունը, աշակերտների վերաբերմունքը հետագա ուսման նկատմամբ և նրանց բոլոր հաջողությունները հետագա գործունեության ընթացքում պայմանավորված են նաև դպրոցական առաջին օրերի մանկավարժահոգեբանական տեսանկյունով ճիշտ կազմակերպմամբ, այն այն առանձնահատկությունների հաշվառմամբ, որոնք հատուկ են 6 տարեկան երեխաներին¹: Միայն այն դեպքում կարելի է արդյունավետ և նպատակասլաց ղեկավարել նրանց զարգացումը, երբ տարվող աշխատանքները կառուցված են նրանց տարիքային առանձնահատկությունների իմացության և դրանց հաշվառման հիման վրա:

Չնսեմացնելով մտավոր, գեղագիտական, ֆիզիկական, տնտեսագիտական, էկոլոգիական դաստիարակության դերը, այնուամենայնիվ, փորձի արդյունքում գրանցել ենք հետևյալ պատկերը:

1 Ջ. Գյուլամիրյան, Մայրենիի տարրական ուսուցման մեթոդիկա, Երևան, 2015,

ԱՐԺԵՔԱՅԻՆ ՀԱՄԱԿԱՐԳԻ ՁԵՎԱՎՈՐՈՒՄ

- 1- ԲԱՐՈՅԱԿԱՆ ԴԱՍՏԻԱՐԱԿՈՒԹՅՈՒՆ
 - 2- ՀԱՅՐԵՆԱՍԻՐԱԿԱՆ ԴԱՍՏԻԱՐԱԿՈՒԹՅՈՒՆ
 - 3- ԱՇԽԱՏԱՆՔԱՅԻՆ ԴԱՍՏԻԱՐԱԿՈՒԹՅՈՒՆ
 - 4- ՀՈՒՄԱՆԻՍՏԱԿԱՆ ԴԱՍՏԻԱՐԱԿՈՒԹՅՈՒՆ
 - 5- ԳԵՂԱԳԻՏԱԿԱՆ ԴԱՍՏԻԱՐԱԿՈՒԹՅՈՒՆ
 - 6- ԷԿՈԼՈԳԻԱԿԱՆ ԴԱՍՏԻԱՐԱԿՈՒԹՅՈՒՆ
- Առաջին վեցնյակը

Յուրաքանչյուր դասի ժամանակ որոշակի դաստիարակչական խնդիրներ են լուծում՝ հաշվի առնելով տվյալ առարկայի և թեմայի ուսումնասիրման հիմնական խնդիրները, որոնք ներկայացված են առարկայական ծրագրերում: Ուսուցման կազմակերպման տարբեր ձևերի ընտրության միջոցով (խմբային, անհատական, էքսկուրսիա, արտադասարանական միջոցառումներ և այլն) առավել արդյունավետ են դարձնում աշակերտների արժեհամակարգային դաստիարակչական խնդիրների լուծումը: Օրինակ՝ կազմակերպած խմբային աշխատանքի ժամանակ աշակերտները սովորեցին ուշադրությամբ վերաբերվել միմյանց, միասին հաղթահարել դժվարությունները, միասին ձեռք բերել հաջողություններ, լսել հակադիր կարծիքներ, ընդօրինակել միմյանց և այլն: Հասակակիցների խմբում աշակերտն ավելի ազատ է արտահայտում իր մտքերն ու դատողությունները, գործում է անկաշկանդ , ինչն էլ նպաստում է ուսուցման արդյունավետ կազմակերպմանը:

ԵԶՐԱԿԱՅՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ

1. Ուսուցչի համար կարևոր է իր պրակտիկ գործունեության վերլուծության, կատարելագործման, ինքնագարգացման, շարունակական կրթության համար գիտամանկավարժական տեսական գիտելիքներից օգտվելու կարողությունը:

2. Փորձը ցույց է տալիս, որ մանկավարժական շատ հիմնախնդիրներ հաջողությամբ լուծելու համար անհրաժեշտ է դրսևորել ստեղծագործական մտածողություն:

3. Արժեքային համակարգի ձևավորման գործում բացառիկ է բարոյական դաստիարակության դերը:

4. Կրտսեր տարիքում բարոյական զարգացման հիմքը երեխաների մեջ հումանիստական հարաբերությունների ու փոխհարաբերությունների ձևավորումն է:

5. Կրտսեր դպրոցականների մեջ արժեքային համակարգի ձևավորումը տեղի է ունենում բոլոր առարկաների դասավանդման ընթացքում, առավելապես՝ Մայրենիի :

6. Մայրենիի տարրական դասընթացի խնդիրը կրտսեր դպրոցականների լեզվամտածողության և տրամաբանության, մտածելակերպի, ուսումնառության և համագործակցային տարրական կարողությունների, համակեցության պարզ ունակությունների ձևավորումն է, ազգային և համամարդկային արժեքների ձեռքբերումը:

7. Սեփական գիտելիքների հարստացումը, կարողությունների և հմտությունների դրսևորումը և կոլեգաների հետ համագործակցությունը բացառիկ դեր ունեն սովորողների մեջ արժեքային համակարգի ձևավորման ժամանակ:

8. Միայն այն դեպքում կարելի է արդյունավետ և նպատակասլաց դեկավարել սովորողների զարգացումը, երբ տարվող աշխատանքները կառուցված են նրանց տարիքային առանձնահատկությունների իմացության և դրանց հաշվառման հիման վրա:

ՕԳՏԱԳՈՐԾՎԱԾ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹՅԱՆ ՑԱՆԿ

Ա. Ամիրջանյան, Ա. Ս. Սահակյան, Մանկավարժություն, Երևան , 2005

Զ. Գյուլանիրյան, Մայրենիի տարրական ուսուցման մեթոդիկա, Երևան, 2015Ն.

Ղաջոյան, Երեխաները տարիքն ի վեր, Երևան, 2002

Скаткин М. Н. , Проблемы современной дидактики, 2-е изд.- Москва, 1984 Бабанский

Ю. К., Оптимизация уч.- воспитат. процесса. метод. основы, М. ,1982,Ушинский К.

Д.,Педагогика, М., 2019,